

Sygn. akt II AKa 2/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 stycznia 2014r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący: SSA – Grzegorz Salamon

Sędziowie: SA – Barbara Lubańska-Mazurkiewicz

SA – Zbigniew Kapiński (spr.)

Protokolant: – st. sekr. sąd. Anna Grajber

przy udziale Prokuratora Leszka Woźniaka

po rozpoznaniu w dniu 31 stycznia 2014 r.

sprawy J. S.

w przedmiocie odszkodowania i zadośćuczynienia za doznaną krzywdę wynikłe z niewątpliwie niesuszcznego tymczasowego aresztowania

na skutek apelacji, wniesionej pełnomocnika wnioskodawcy J. S. i prokuratora

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 22 października 2013 r. sygn. akt XVIII Ko 53/13

utrzymuje w mocy wyrok w zaskarżonej części; wydatkami poniesionymi w postępowaniu odwoławczym obciąża Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Warszawie wyrokiem z dnia 22 października 2013 r.:

I. na podstawie art. 552 § 4 k.p.k. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz **J. S.** kwotę 10.000 złotych z ustawowymi odsetkami do dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę i kwotę 2.020 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty tytułem odszkodowania;

II. w pozostałym zakresie wniosek oddalił i kosztami postępowania obciążył Skarb Państwa.

Powyższy wyrok został zaskarżony przez pełnomocnika wnioskodawcy i prokuratora.

Pełnomocnik wnioskodawcy zaskarżył wyrok na jego korzyść w części oddalającej wniosek tj. w części dotyczącej wysokości odszkodowania i zadośćuczynienia.

Na podstawie art. 427 § 1 i 2 k.p.k. oraz 438 pkt 1 i 2 k.p.k., wyrokowi temu zarzucił:

1) naruszenie prawa materialnego, tj. art. 361 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 558 k.p.k. poprzez niewłaściwe zastosowanie w kontekście oceny związku przyczynowego pomiędzy zastosowaniem tymczasowego aresztowania połączonego z błędem sądu a zaistniałą szkodą;

2) naruszenie prawa materialnego, tj. art. 445 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 558 k.p.k. poprzez niewłaściwe zastosowanie w ustaleniu rozmiaru krzywdy jakiej doznał wnioskodawca w wyniku niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania a co za tym idzie należnej mu „odpowiedniej” kwoty zadośćuczynienia z tego tytułu;

3) naruszenie prawa materialnego tj. art. 358 § 3 k.c. w zw. z art. 558 k.p.k. poprzez niezastosowanie waloryzacji do odszkodowania za poniesioną szkodę związaną z utratą wynagrodzenia za pracę, spowodowaną tymczasowym aresztowaniem;

4) obrazę przepisów postępowania, tj. art. 7 k.p.k., która miała wpływ na treść orzeczenia, polegającą na tym, że :

a) Sąd ocenił zgromadzony w sprawie materiał dowodowy dowolnie, z pominięciem zasad prawidłowego rozumowania oraz wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego, w szczególności polegającą na tym, że uznał krzywdę jakiej doznał wnioskodawca na zasługującą jedynie na zadośćuczynienie w wysokości 10.000 zł, a co z kolei doprowadziło, że zasądzona kwota zadośćuczynienia nie jest „odpowiednia” w świetle art. 445 § 1 i 2 k.c.;

b) Sąd ocenił zgromadzony w sprawie materiał dowodowy dowolnie, z naruszeniem zasad prawidłowego rozumowania oraz wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego poprzez wyciągnięcie z tychże dowodów nietrafnych wniosków co do należnego wnioskodawcy odszkodowania z tytułu utraty dochodów za okres od 2003 r. do 2013 r. i uznanie, że utrata ta nie jest wynikiem działania sądu, polegającego na niepowiadomieniu pracodawcy o fakcie tymczasowego aresztowania, podczas gdy prawidłowa analiza okoliczności sprawy i materiału dowodowego prowadzi do wniosku, iż istnieje adekwatny związek przyczynowo skutkowy pomiędzy faktem całkowicie bezzasadnego tymczasowego aresztowania i błędem sądu, polegającym na niezawiadomieniu pracodawcy o tymczasowym aresztowaniu a utratą dochodów, a co z kolei doprowadziło do niewłaściwego zastosowania art. 361 § 1 k.c. w kontekście oceny związku przyczynowego między stosowaniem tymczasowego aresztowania a zaistniałą szkodą;

Na podstawie art. 427 k.p.k. wniósł o zmianę orzeczenia w zaskarżonej części poprzez zasądzenie na rzecz wnioskodawcy J. S. dodatkowo 40.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę i 227.980 zł. tytułem odszkodowania za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie, ewentualnie o uchylenie orzeczenia w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi Okręgowemu w Warszawie do ponownego rozpoznania.

Natomiast **prokurator** na podstawie art. 425 § 2 i 444 k.p.k. zaskarżył powyższy wyrok w części dotyczącej wysokości odszkodowania na korzyść J. S. i zarzucił:

1) obrazę prawa procesowego tj. art. 7 k.p.k., 167 k.p.k. , 410 k.p.k. i art. 366 § 1 k.p.k. poprzez dowolną ocenę materiału dowodowego nie przeprowadzenie dowodów z urzędu i oparcie orzeczenia na niepełnym i wybiórczo potraktowanym materiale dowodowym,

2) błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia i mający wpływ na jego treść polegający na niezasadnym przyjęciu, iż kwota 2.020 zł jest kwotą odpowiadającą wysokości szkody materialnej jaką poniósł wnioskodawca.

W oparciu o przepis art. 427 § 1 i art. 438 k.p.k. wniósł o uchylenie orzeczenia w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie XVIII Wydział Karny.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Wniesione apelacje nie są zasadne i nie zasługują na uwzględnienie zawarte w niej wnioski.

Oдноśnie apelacji pełnomocnika wnioskodawcy.

Za całkowicie bezpodstawne uznać należy zarzuty obrazy przepisów prawa materialnego wspomnianych w pkt 1,2 i 3 omawianej apelacji oraz zarzuty obrazy przepisów postępowania tj. art. 7 k.p.k.

Sąd Okręgowy zasadnie uznał, że wnioskodawcy należy się odszkodowanie jedynie za okres od 11 marca 2003 r. do 16 kwietnia 2003 r. gdy był pozbawiony wynagrodzenia. Natomiast skoro w okresie od 16 stycznia 2003 r. do 10 marca 2003 r., czyli w czasie pozbawienia wolności, J. S. nie był w stanie odłożyć i zaoszczędzić żadnej kwoty to jego sytuacja majątkowa nie uległa pogorszeniu. Szkoda wynikająca z niesłusznego pozbawienia wolności nie jest bowiem sumą utraconych w czasie pobytu w zakładzie karnym zarobków, lecz różnicą między stanem majątkowym jaki by istniał, gdyby poszkodowanego nie uwięziono a stanem rzeczywistym w chwili odzyskania wolności.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego skoro w postępowaniu odszkodowawczym ciężar dowodu, co do wysokości roszczeń spoczywa na osobie wnioskodawcy, to stwierdzić należy, że nie zostało wykazane, że w okresie tych 54 dni czyli od 1 stycznia 2003 r. do 10 marca 2003 r., gdy wnioskodawca był tymczasowo aresztowany, że nastąpił uszczerbek w jego sytuacji materialnej w postaci braku możliwości zaoszczędzenia określonej kwoty, lub też, że w tym czasie rodzina J. S. musiała zaciągnąć zobowiązania na pokrycie kosztów utrzymania, które wnioskodawca później musiał spłacić.

Z argumentów zawartych w uzasadnieniu apelacji wynika zaś, że pełnomocnik wnioskodawcy kwestionuje w zakresie odszkodowania stanowisko Sądu Okręgowego, że tylko w okresie od 11 marca 2003 r. do 16 kwietnia 2003 r. istnieje związek przyczynowy wynikający z niepowiadomienia pracodawcy przez Sąd o tymczasowym aresztowaniu a utratą przez J. S. wynagrodzenia i twierdzi, że skutki działań Sądu obejmują okres od 2003 r. do 2012 r..

Tego rodzaju stanowisko jest całkowicie błędne i bezpodstawne.

Sąd meriti zasadnie w tym zakresie stwierdził, że wnioskodawca po

16 kwietnia 2003 r. sam uchybił terminowi do wniesienia odwołania i tym samym nie uzyskał korzystnego dla siebie rozstrzygnięcia przed Sądem Pracy, polegającego na odzyskaniu utraconego zarobku i zmianie treści świadectwa pracy. Za tego rodzaju uchybienia samego wnioskodawcy Skarb Państwa nie może ponosić odpowiedzialności odszkodowawczej określonej w art. 552 § 4 k.p.k. Jest bowiem oczywiste, że przepis art. 552 § 4 k.p.k. w powiązaniu z art. 552 § 1 k.p.k. daje podstawę do wyrównania, w postępowaniu prowadzonym na podstawie przepisów rozdziału 58 k.p.k., tylko takiej szkody, która pozostawała w adekwatnym związku przyczynowym z tymczasowym aresztowaniem niesłusznym stosowanym wobec wnioskodawcy. W ocenie Sądu odwoławczego skarżący w żaden sposób nie wykazał, że taki adekwatny związek przyczynowy występował przez okres prawie dziesięciu lat i dlatego też brak było podstaw do zmiany zaskarżonego wyroku w tym zakresie bądź jego uchylenia. Nie są również trafne zarzuty zawarte w omawianej apelacji i argumenty skarżącego zawarte w uzasadnieniu dotyczące wysokości zasądzzonego zadośćuczynienia. Zdaniem Sądu Apelacyjnego zasądzona w tym zakresie kwota 10.000 zł jest adekwatna do charakteru i rodzaju krzywd jakich doznał wnioskodawca na skutek niesłusznego tymczasowego aresztowania. Uwzględnia ona bowiem zarówno okres przez jaki J. S. był pozbawiony wolności (54 dni), jak również warunki izolacji oraz jej skutki dla wnioskodawcy i jego rodziny. Sąd Okręgowy wskazał te okoliczności na str. 8 swojego uzasadnienia i zdaniem Sądu odwoławczego brak jest podstaw aby zakwestionować stanowisko Sądu meriti w tym zakresie. Nie można bowiem uznać, że doszło do rażącego i poważnego naruszenia zasad ustalania „odpowiedniego” zadośćuczynienia. Ma to miejsce tylko wówczas gdy nastąpiło przyznanie zadośćuczynienia wręcz symbolicznego zamiast stanowiącego rekompensatę za doznane krzywdy, bądź też kwoty wygórowanej, prowadzącej do niesłusznego wzbogacenia „się tą drogą. Taka sytuacja w niniejszej sprawie nie zachodzi. Nie można bowiem uznać, że suma 10.000 zł stanowi jedynie kwotę symboliczną.

Należy w tym miejscu podkreślić, że ustalenie kwoty zadośćuczynienia zawsze nastęrcza określone trudności gdyż nie da się tak jak w przypadku odszkodowania wyliczyć w sposób precyzyjny w oparciu o przepisy kodeksu cywilnego i zgromadzone dowody właściwej kwoty obejmującej *damnum emergens* i *lucrum cessans*. Ocena doznanej krzywdy z powodu niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania jest więc trudna do precyzyjnego skonkretyzowania

w postaci określonej kwoty pieniężnej. Ale Sąd orzekający w postpowaniu odszkodowawczym mając na uwadze zgromadzone w sprawie dowody i wynikający z nich całokształt okoliczności oraz stosowne przepisy kodeksu cywilnego musi ustalić rozmiar doznaney krzywdy i ustalenie to wymaga rzetelnego rozważenia wszystkich istotnych okoliczności dotyczących czasu trwania tymczasowego aresztowania, rodzaju zarzutu postawionego wnioskodawcy i związanego z tym rygoru i warunków tymczasowego aresztowania.

Ponadto należy uwzględnić sytuację rodzinną, stan zdrowia, wiek, skutki w sferze psychicznej, utratę autorytetu w środowisku, tryb życia przed aresztowaniem oraz pozostałe okoliczności na podstawie których możliwe jest określenie granic poczucia krzywdy przez wnioskodawcę.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego wszystkie wyżej wymienione okoliczności zostały w przedmiotowej sprawie uwzględnione i to we właściwy sposób i poszczególnym okolicznościom nadano prawidłowe znaczenie. Dlatego też Sąd odwoławczy uznał, że argumenty autora apelacji zawarte w uzasadnieniu mają charakter wyłącznie polemiczny i nie podważając w żaden sposób stanowiska Sądu Okręgowego.

Z tych też względów Sąd Apelacyjny nie znalazł żadnych podstaw do zmiany wyroku w tym zakresie bądź też jego uchylenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Odnosnie apelacji prokuratora.

Wbrew twierdzeniom skarżącego Sąd Okręgowy nie dopuścił się obrazy przepisów prawa procesowego wymienionych w zarzucie z pkt 1 tj. art. 7, 167, 410 i 366 § 1 k.p.k. Zauważyć należy, że przedmiotowy zarzut został zredagowany w sposób lakoniczny i w istocie z jego treści nie wynika w jaki sposób Sąd meriti naruszył wymienione w jego treści przepisy procedury karnej. Prokurator zarzucając obrazę art. 7 k.p.k. nie wskazał bowiem który konkretnie dowód czy dowody zostały ocenione w sposób dowolny i w czym owa dowolność Sądu się przejawia. Autor omawianej apelacji stwierdził jedynie, że obraza art. 7 k.p.k. nastąpiła „poprzez dowodną ocenę materiału dowodowego a zatem z tak zredagowanego zarzutu można wnioskować, że kwestionowana jest ocena wszystkich zgromadzonych w sprawie dowodów, w tym zeznania złożone przez wnioskodawcę, ale chyba nie taki był zamiysł postawienia tego zarzutu. Wskazany wyżej brak precyzji przy redagowaniu zarzutu dotyczy także art. 410 k.p.k. bowiem w tym zakresie nie wiadomo jaki konkretny dowód, czy dowody zostały przez Sąd Okręgowy pominięte.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego od profesjonalnego podmiotu jakim jest prokurator można wymagać także fachowej redakcji zarzutów w taki sposób aby z ich treści w sposób jednoznaczny wynikało jakie dowody Sąd ocenił dowolnie w czym owa dowolność się przejawia oraz jakie dowodowy zostały pominięte przez dokonywanie ustaleń faktycznych. Skoro jednak zarówno w treści zarzutów jak również w uzasadnieniu apelacji nie wskazano jakie konkretnie dowody Sąd meriti ocenił dowolnie to stwierdzić należy jedynie że Sąd Apelacyjny nie dostrzega dowolności w ocenie poszczególnych dowodów. Nie można uznać również, że zaniechanie dopuszczenia dowodu z akt osobowych i płacowych wnioskodawcy stanowi obrazę art. 410 k.p.k., która miała wpływ na treść zaskarżonego wyroku, gdyż takiego wpływu autor apelacji nie wykazał

Nie zasługuje zatem na uwzględnienie również zarzut zawarty w pkt 2 apelacji, że zasądzona tytułem odszkodowania kwota 2.020 zł nie odpowiada wysokości szkody materialnej jaką poniósł wnioskodawca. Podzielić bowiem należy stanowisko Sądu Okręgowego, który opierając się na twierdzeniach wnioskodawcy, że uzyskiwane wówczas dochody z trudnością starczały na utrzymanie dwóch osób a w związku z tym zasadnie uznał, że nie było możliwe zaoszczędzenie żadnej kwoty przez okres w jakim J. S. był pozbawiony wolności. W takiej sytuacji twierdzenie, że kwota 2.020 zł nie odpowiada wysokości szkody materialnej jaką poniósł wnioskodawca nie zasługuje na akceptację.

Zasadnie również uznał Sąd Okręgowy, że nie można stwierdzić, iż utrata dochodów powstała wskutek niepowiadomienia o fakcie tymczasowego aresztowania pracodawcy jest wynikiem działania Sądu za cały okres od 2003 r. do 2012 r. O ile bowiem od dnia otrzymania wypowiedzenia czyli 11 marca 2003 r. do dnia 16 kwietnia 2003 r. wnioskodawca był pozbawiony wynagrodzenia jedynie na skutek działań Sądu i był w okresie odchodzenia

swoich praw zgodnie z przepisami, to po 16 kwietnia 2003 r. J. S. sam uchybił terminowi do wniesienia odwołania do Sądu Pracy, skutkiem czego nie uzyskał korzystnego dla siebie rozstrzygnięcia, które zmieniłoby jego sytuację diametralnie. Złożenie odwołania w terminie spowodowałoby bowiem odzyskanie przez wnioskodawcę wszystkich utraconych zarobków jak również zmianę treści świadectwa pracy. Stwierdzić w tym miejscu należy, że odszkodowanie i zadośćuczynienie z tytułu niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania zasądzone na podstawie art. 552 § 4 k.p.k. obejmuje wyłącznie te krzywdy, które pozostają w rzeczywistym związku przyczynowym z niesłusznym osadzeniem (wyrok SA w Łodzi II AKa 144/13 z 17 września 2013 r. Lex nr 1383465).

Zatem pomiędzy niesłusznym pozbawieniem wolności a powstałą szkodą musi zachodzić bezpośredni i adekwatny związek przyczynowy, a ma to miejsce tylko wówczas, gdy w grupie wszystkich przyczyn i skutków występują tylko takie, które normalnie powodują okresowe skutki. Nie wystarczy więc stwierdzenie istnienia związku jako takiego, czy jakiegokolwiek, ale chodzi o następstwa normalne wedle reguł ustalonych obiektywnie (Lex nr 1331130).

W takiej sytuacji Sąd Apelacyjny uznał, że wyrok Sądu Okręgowego jest prawidłowy i że brak jest podstaw do jego zmiany lub też jego uchylecia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, a w związku z tym w zaskarżonej części wyrok utrzymano w mocy.